

TREBNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.), Uradno ure za stranke so od 10. do 11. popoldne in od 6. do 8. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-00, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletna K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletna K 36-00.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in nrađuje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petlitratna 30 vin., popoln prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 535.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 17. marca 1913.

Leto III.

Meščansko časopisje — delavsko časopisje.

Sedanjo dobo hvalijo, ker je potihnil boj z mečem, puškami in topovi med raznimi družabnimi sloji. Poulične boje nadomešča danes časopisje, z ostrim pisarenjem se bije ljudi boj.

Ali nihče ne bo trdil, da se dandanes gošpodujoči sloji bolj pošteno bojujejo, kakor nekdaj — kajti slabe lastnosti gošpodujočih niso nikjer tako očitne, kakor v njihovem časopisju.

V razvoju meščanske družbe, ki je izumiteljica časopisja, je časopisje igralo prvo vlogo. Vse uspehe, ki jih je doseglo meščanstvo, se le večinoma pridobilo s časopisjem. Ali meščansko časopisje je zatajilo svobodne ideje, ko je meščanstvo prišlo na krmilo; vsebina meščanskih časnikov je v resnici bore malovredna, dasi je meščansko časopisje dobro razširjeno.

Geslo: »Nabirajte bogastvo« velja za meščansko časopisje. Dasiravno navidezno meščanski časniki zastopajo nekakna načela, vendar menjajo, če je treba vsak dan svoje prepričanje kot navaden človek srajco. Navadno ima urednik — če sploh smemo tu govoriti o uredniku — tri duše v sebi. Pri taci časnikih je delo razdeljeno, zato se pripeti, da urednik v političnem pregledu ali v uvodnem članku to pobija, kar drugi priznava pod črto. »Barba de tres colores no la traen sino traidores,« se glasi pregovor in tako je tudi pri meščanskem časopisju. Danes zagovarjajo svobodo, pravico itd., jutri pa že prosijo vlado, naj s silo zatre gibanje med delavci za svobodo, za pravico. To je načelno po nazorih meščanstva in njih plačanih pisarjev.

Ker so delavci spoznali, da meščansko časopisje zagovarja le izkoriščevalce, le parasite sedanje človeške družbe, so obrnili »krščanskemu« in »naprednemu« meščanskemu časopisju hrbet, ter ustanovili svoje časnike, katerih naloga je, brezobzirno bičati vse, kar je gnilega v človeški družbi, vse zakone, ki se kujejo v palači na »Franzringu«.

Delavcem gotovo bore malo koristi, če se skuša razredno nasprotstvo prikriti s sredstvi, ki le za nekoliko tednov ali mesecev znižajo budo in revščino, ker bi se s takimi sredstvi le zapirala pot razvoju in napredku. Delavcem gotovo mnogo več koristi, če se meščanska družba drobi in drobi, če izgine s pozorišča ter se na njenih razvalinah ustanovi druga, socialistična, v kateri ne bode človek tlačanil človeku, temveč bo užival sam sad svojega dela. Zato mora delavsko časopisje tudi poučevati delavce, da spozna delavstvo kulturno nalogo, katero mora in jo bode tudi rešilo.

Delavsko časopisje mora biti vedno na straži, če se mogote pripravljajo za nov napad na ljudske žepe, če nadanjaki poželjivo stezajo svoje roke po ljudski šoli, da bi mladino v neumnosti vzgojili. Malim obrtnikom mora brez ovinkov povedati v obraz, da je laž, če nekateri dobriji trdijo, da bi se jim lahko pomagalo z obrtnimi izpiti in drugimi enakimi šepavimi sredstvi. Njih rešitev je le edino v socialni demokraciji, če gredo združeni z delavci v boj za preosnovo sedanjega krivičnega družabnega reda.

* Trojna brada lopovov.

Dobrodelni ples.

... in beda raste. — Zima je okrutna, in dela ni; a siromakov trop z otroci, ženami zmrzuje, strada ... in vsako uro se odpira grob.

Debela plast snega pokriva zemljo in vedno več ga siplje siv oblak. A nekaj tajnega se meša s snegom — skrivnost usodna napolnjuje zrak ...

Ko da bi plavale po zimskem vzduhu prikazni čudovite, ki groze, iztegujejo nevidni svoj kazalec. Zemljanom z novim, hujšim zlom preté ...

Nad mestom begajo pošastne sence, šepet po gosti megli plava tih ... ko da bi jokale se bolne hiše, ko da šuštel bi pogublencev vzdih.

In nekaj čudnega se v srca vlega, v ponosna srca rajskega sveta, kjer zima izpreminja le zabave in kjer ni najti nizkega gorja.

Sočutje se je v dušah obudilo usmiljenje se vzpelo v srcih dam ... Saj vidijo, kako zmrzuje raja — te tuje bede jih je skoraj sram.

Sešel se žen je venec plemenitih: to diči stan a to visok naslov, prvakov naroda soproge svile, a poleg njih trop dražestnih cvetov.

In vse so složne: treba je pomoči. Ubogo ljudstvo! Beda mu je gost. Usmiliti trpinov se mrjočih je nam, ki smo srečnejši, res dolžnost.

Čim odločneje delavsko časopisje biča rane sedanje človeške družbe, toliko več prijateljev ima, toliko bolj se širi med ljudstvom, ker je resnica, da ima list, ki piše resnico, mnogo sovražnikov, a še več pa prijateljev. Dasiravno zavzema delavsko časopisje v politični borbi strogo razredno stališče, se vključ temu čedalje bolj širi med drugimi sloji. Ljudje, ki so v resnici napredni in svobodoumni, so primorani dandanes zbirati se okolo delavskega časopisja, ker edino delavsko časopisje uči človekoljubije, brani svobodo in se bori proti črni reakciji, ki skuša zopet dandanes poplaviti Avstrijo, privedi zopet narode v srednjeveško sužnjost. Čedalje glasneje odmeva povsodi klic nazadnjakov: »Le nazaj, v blažene čase nazaj, ko grnade svete so plamtele in na njih žrtve bogu v slavo proklete so gorele ...« Ali njihov trud je zaman. — Zavedno delavstvo je s svojim časopisjem na straži!

Strahovlada premogovniških baronov v Ameriki.

Mnogo se govori in piše o svobodi v ameriški republiki. Posebno ameriški državni ponosno poudarjajo, da je v Ameriki najsvobodnejša ustava in da so pred zakonom vsi enaki. Medtem, ko čujemo in čitamo fraze o svobodi in enakosti vseh pred zakonom, prihajajo preko oceana nezasišna poročila o strahovladi premogovniških mogotcev v West Virginiji.

Nedavno je časopisje poročalo, da so štrajkujoči rudarji porezali brzojavno in telefonsko žico in da je nemogoče dobiti poročil iz stavkovnega okraja. Vest je bila sumljiva in vsakdo je lahko opazil, da se za to vestjo nekaj skriva in da je s premislekom poslana v svet. Kdor je količkar mislil, je lahko zaključil: Ako so štrajkujoči rudarji uničili brzojavno in telefonsko zvezo, potem je bilo nemogoče o tem činu poslati brzojavno in telefonsko poročilo v svet, marveč ima ta vest namen odvrti pozornost od nekaj drugega.

Kdor je tako sklepal, je uganil resnico, kakor se je izkazalo sedaj. Premogovniški baroni so upeli cenzuro za brzojavna in telefonska poročila. Vsako vest, ki poroča o situaciji štrajka, predstavlja cenzuro, katere so postavili premogovniški magnati. To je vzrok, da svet malo izve o grozodejstvih, katere uganjajo beriči in najeti pretepači v interesu kapitalistov.

Vzlic strogi brzojavni cenzuri je javnost vseeno izvedela, kaj počenjajo ameriški kazaki z ubogimi rudarji, ki so zastavkali, da s stavko izvajajo človeške razmere. Ves stavkovni okraj je zaseden, kakor da bi sovražnik udrl v deželo. Močni vojaški oddelki s strojnimi puškami stražijo ceste, mostove in rudnike. Vojaške patrulje hodijo od vojaškega taborišča do taborišča. Uboge rudarje lovijo in zapirajo v živinske hleve kot hudodelce. V tak hlev so zaprti tudi nekake časnikarskega poročevalca, ker so ga smatrali za urednika ali organizatorja rudarske organizacije. Ko so beriči kapitalistov spoznali, da so ustrelili kozla, so izpustili časnikarskega poročevalca, ki je takoj pismeno sporočil svojem listu o kapitalistični strahovladi. Poročevalec navaja v svojem poročilu razna grozodejstva in nasilstva, ki so jih izvršili kapitalistični najemniki. Svoje poročilo zaključuje z besedami, da v nazadnjaški Rusiji ne ravna

hujše s stavkujočimi delavci kakor v West Virginiji, ki je država Unije, v kateri so se pradedje borili proti angleški tiraniji in za človeške pravice. Poročevalec ni socialist. Zato je njegovo poročilo vsepovsod obudilo senzacijo.

Kapitalistom ni zadostovalo, da so njih najeti beriči naskočili delavce in jih dvanajst ustrelili, kakih 15 pa težko ranili, temveč so jih še mnogo polovili in zaprti v živinske hleve, kjer jih puste stradati. Tako je sporočil časnikarski poročevalec javnosti.

Ako vprašamo, kaj je bilo vzrok, da so najeti beriči naskočili delavce in jih dvanajst ustrelili, tedaj izvemo, da so se stavkujoči rudarji poslužili v ustavi zajamčene pravice — zborovalne svobode in da s tem kapitalisti niso soglašali.

Naiven človek bo rekel, zakaj pa stavkujoči rudarji niso pomolili najetim beričem ustave pod nos in jih opomnili na njih zmoto? Gotovo bi beriči ne streljali na delavce!

Da, beriči bi ne streljali na delavce, ako bi delavci imeli kakih 50 svojih zastopnikov v kongresu, v westvirginjski legislaturi (zakonodajalni zbornici) pa vsaj 10 svojih tovarišev. Ali pri zadnjih volitvah so se delavci v večini izrekli za svoje izkoriščevalce. S tem so jim dali moč, da v slučaju štrajka pošljejo nanje beriče, da jih postrele in pozapro v živinske hleve.

Dokler ne bodo delavci imeli v zakonodajnih zbornicah svojih zastopnikov, dotlej se bodo kapitalisti upali z grozovlado strahovati delavce.

Danes nimajo westvirginjski delavci nobenega zastopnika v državni legislaturi, da bi zastopal njih interese. Zato ravnaajo kapitalisti z njimi, kakor nekdaj s črnimi sužnji.

Odkar je začel štrajk pa do danes je bilo umorjenih trideset rudarjev. To je strašna številka! — Pa tudi stavkovski življenje sužnjev. Guverner Glasscock v West Virginiji, ki je pristal nove progresivne stranke, ni storil do danes drugega, kakor da je poslal milico v stavkovne okraje, da postrele stavkujoče delavce. Tako je socialna reforma progresivne stranke, katero je ustanovil širokousti Roosevelt s svojimi prijatelji.

To govori jasno in določno, da se delavci ne smejo zanašati na tujo — kapitalistično pomoč, temveč se morajo organizirati kot razred, ako hočejo sebe in svoje osvoboditi mezdne sužnjosti!

Občni zbor društva tiskarjev na Kranjskem.

Včeraj dopoldne se je vršil v ljubljanskem »Mestnem domu« občni zbor društva tiskarjev na Kranjskem. To izmed najstarejših strokovnih društev obstoja že 45 let in se je razvilo v tej dolgi dobi do izredne moči in vpliva tako glede mezdnih razmer kakor tudi glede materialnega podpiranja članov.

Občnemu zboru je predsedoval predsednik L. Werzak.

Iz društvenega poročila posnemamo naslednje podatke o delovanju in uspehih društva v letu 1912:

Društvo je imelo v minulemu letu redni in en izredni občni zbor.

Obzor je rešil v poslovnem letu svoje naloge v 18 sejah; pri sedmih sejah so bili tudi člani, oziroma zastopniki tarifne komisije.

A v sreči vse so roke darežljive — odpirajo se mošnje in roke; vesela družba pleše, da oblaži trpinom vsaj najgroznejše gorje.

Oj, mnogi siromak bo jutri srečen in hvalil bo dobrotnike glasno. Oko premnogo, zdaj od boli rosn, bo jutri od hvaležnosti solzno.

Oj blagi čut! Usmiljenje nebeško — kako oplemenjuje vsa srca! Radost čistjša napolnjuje duše, kjer ogenj tvoj visoko plapolja ...

... A čuj! Kaj to? ... V glasove plesne godbe se meša čuden, nedoločen šum; od ulice se čuje sem teptanje, korakanju podobno vojnih trum.

Kaj to pomeni? Kaj se ljudstvo zbira? Čemu doni po mestu plat zvona? ... In tukaj ... ravno tukaj, pred palačo? ... Kako ta lačna truma sem zija!

Možje in žene, tu in tam otroci — v očeh sovraštvo, na obrazih glad — obsevajo jih baklje temno rdeče, obseva plamen ves ta grozni jad.

In votel glas nadvlada to šumenje: — Gospoda, krasno! Ljubite nas res! ... Sramote smo že dovolj navžili — prišel je čas, drugačen zdaj bo ples!

Usmiljenje obuja naša beda! Zabavate se, plešete za nas in z mišično sramotito revo, ki strada, mre, zmrzuje radi vas!

V teku leta je dovolil odbor na zdravniški nasvet osmim bolnim članom bivanje na deželi, priznal petim članom prispevek k preselitvenim stroškom in plačal za tri umrle člane pogrebno. Zaradi neupravičenosti je moral odbor v enem slučaju odkloniti prispevek k preselitvenim stroškom in v dveh slučajih brezposelno podporo.

Med onemogle so se sprejeli spričo zdravniško dognane nezmožnosti za delo naslednji člani, in sicer: stavec Adolf Zwatz, stavec Alojzij Košir in stavec Filip Kranjc.

O binkošti je praznovalo Osrednje društvo tiskarjev in črkolivcev Češke, Typografická Beseda v Pragi, petdesetletnico, Društvo tiskarjev in črkolivcev za Tirolsko in Predarlško v Inomestu pa štiridesetletnico svojega obstanka. Obe društvi je odbor pozdravil brzojavno.

Za 16. dan septembra je sklicalo zvezno načelnstvo zborovanje predsednikov zveznih društev na Dunaj v svrhu predpovedovanja o bodoči reviziji normalnega meznega cenovnika. Zborovanja se je udeležil imenom društva predsednik L. Werzak.

Normalni mezdni cenovnik sta priznala tiskarna Tiskovnega društva in tiskarna »Sava«, obe v Kranju.

Med letom so umrli po daljšem bolehanju trije člani, in sicer: dne 29. julija v Ljubljani stavec Zmagoslav Starin, star 32 let; dne 30. julija v Zapotoku pri Sodražici stavec Mihael Arko, star 22 let, in dne 25. septembra v Ljubljani stereotiper Karol Paulinič, star 26 let. — Bodi vsem trem tovarišem ohranjen časten spomin!

Društvo je štelu dne 31. decembra 1912 pet častnih in 185 (— 11 proti prejšnjemu letu) rednih članov ter štiri onemogle tovariše. Število članov je nazadnje, ker je nastala lani na Kranjskem kriza v tiskarski stroki, ki je že ni bilo od leta 1888, ter je moralo mnogo članov iskati dela v drugih krajih.

Posredovalnico za službe je oskrboval tovariš O. Planinc. Za službo se je oglašilo 72 pomočnikov in je posredovalnica nakazala 52 služb.

Računski zaključek izkazuje 18.320 K 26 v prejemkov in 17.263 K 31 v izdatkih, tedaj 1056 kron 95 vin. prebitka. Društveno imetje je znašalo dne 31. decembra 1912 po izkazu imetja 44.683 K 51 v. ne glede na vrednost knjižnice in inventarja v znesku 3550 K.

Navedimo tukaj še nekaj važnejših postavk iz računskega zaključka. Članski prispevki so znašali 13.585 K 50 v, dohodki imetja 1779 K 86 v ter različni prejemki kakor povrnjeni prispevki zveze, darila, globe 2954 K 90 v. Med izdatki pa imamo podpore (bolniška 4746 K 40 vinarjev, brezposelnost 3327 K 50 v, preseliteni 272 K 50 v, potovalna 1600 K 20 v, za onemogle 1078 K, pogrebne 300 K, sirotine 152 K, vdovske podpore 102 K) v znesku 11.878 K 60 v, izobrazba 1217 K 47 v, uprava 1540 K 93 v, organizacija 982 K 88 v, zvezi v poravnavo centraliziranih podpor 1587 K 7 v itd.

Računski pregledniki so pregledali blagajniške knjige in blagajno dne 6. marca in dne 13. novembra ter našli obakrat vse v najboljšem redu. Skontrirali so blagajno zadnjič prošli teden.

Knjižnica, ki se nahaja v društveni sobi na Frančevem nabrežju št. 7 (I. nadstropje), je bila ob sredah in petkih odprta, in sicer v prvem četrtletju od 8. do 9. ure zvečer, nato pa vsled že večkrat izražene želje od 6. do 7. ure zvečer.

Zahtevali smo kruha, dela, prava! — Beraški dar ponujate nam vi. Povod za rahločutne veselice, naslov za ples in šalo smo vam mi.

Oj, nam pa je dovolj te krute šale, dovolj sramote za neznanjski jad ... Ne milosti — pravice smo iskali, krivice zdaj zori krvavi sad ...

Na ulici narašča množ uporna, iz lin glasneje bije plat zvona, dviguje se, divja vihar grozoten in lačen plamen šviga do neba.

Od trga sem hite vojaške čete — trepet tam gori, tukaj šum, nemir in strast se dviga, kri kipi po žilah — odprt strastem nebrzdanim je vir.

Tu klici, kletve, krik in šum viharen, a tam komande ostri, rezki glas — Besede ni mogoče razumeti, besneče vre upora divji kvas.

Zdaj počí strel — kak votlo se razlega! In kri rdeča barva blatni tlak. Krvavi krst vstaja je sprejela, rohnenje strašno pretresuje zrak.

Ne pleše več usmiljenje tam gori — Pošasti plamen sveti skozi noč, na ulici divja strahotna bitka, v goreči hiši kličejo pomoč.

A nihče se ne zmeni za plesalce, opraviiti ima vsakdo s seboj — le plat zvona tam pretresljivo stoče, a v plamen kaplje tu krvavi znoj ...

Zaradi izdaje tiskanega seznama knjig se v mesecih avgusta in septembra niso izposojale knjige; seznamek knjig bo izšel še v prvi polovici leta 1913. Število knjig se je pomnožilo za 105, ki so se vse nakupile. Knjižnica je štela koncem leta 1912. 1852 (prejšnje leto 1747) knjig, in sicer 1257 zabavnih, 199 znanstvenih, 191 strokovnotehničnih in 205 razne vsebine. V teku leta si je izposodilo 148 oseb (članov, vajencev, pomožnih delavcev in delavk) 1920 knjig, in sicer 1347 zabavnih, 159 znanstvenih, 137 strokovnotehničnih in 277 razne vsebine.

V društveni sobi je na razpolago 27 časopisov in revij.

Predsednik zahvali tudi vse prijatelje društva, ki blagotno podpirajo stremiljenje društva.

Podpredsednik Mlinar poroča, da so v tarifnem uradu odložili vsi pomočniki zastopniki svoja mesta in da so storiili isto tudi kronovinski podnačelniki tarifnih razsodišč, ker je podjetniška kurija pritrčila važni principijelni točki proti zmislu tarifa, dalje je naglašal, da se bo vršila prihodnja revizija tarifa, ki poteče konec tega leta, v znamenju stavnega stroja in je zaradi tega treba vse resnobe pri bodoči reviziji tarifa.

V imenu računskih preglednikov priporoča član V. Cerer absolutorij za blagajnika in računovodjo ter predlaga glavnim funkcionarjem običajne nagrade, kar je občni zbor vse sprejel soglasno.

Remuneracije znašajo predsedniku 50 K, računovodji 250 K, blagajniku 100 K, zapisničarjem 20 in 60 K, knjižničarjem 20, 10 in 10 K.

V olajšavo volitev v odbor so zaupniki postavili kandidatno listo, ki je bila po nekaterih spremenljivih predlogih sprejeta z veliko večino. Oddanih je bilo 136 glasov. Izvoljeni so v odbor: L. Werzak, predsednik; J. Mlinar, podpredsednik; A. Rabič, A. Strekelj, zapisničarja; O. Planinc, računovodja; F. Jereb, blagajnik; K. Brozovič, blagajnikov namestnik; F. Jeran, V. Slanovec, knjižničarja; J. Hübscher, F. Mlakar, prisidnika. Računski pregledniki: A. Grapar, F. Lapajne, J. Longyka. Upravitelji potne blagajne za Ljubljano O. Planinc, za Novo mesto M. Petrič.

Nadzornik V. Cerer predlaga dalje, da se izreče toplja zahvala dosedanjemu blagajniku J. Komarju, ki je danes odložil svoje mesto, za njegovo marljivost in vestnost. Zbor se je tej zahvali z viharim odobravanjem pridružil.

Daljša debata se je razvila o strokovno tehniških in naobraževalnih predavanjih, katere se je udeležila cela vrsta govornikov. Posebno sta priporočala naobraževalna predavanja člana Ostojič in Dražil. Vsi govorniki so jih priporočali. Tri strokovno tehnična predavanja, ki jih je letos priredil odbor, so bila razmeroma dobro obiskana. Točno ob 12. uri je predsednik zaključil lepo uspešni redni občni zbor z apelom na člane, da goje kolegialnost in solidarnost kakor doslej tudi v bodoče.

Ljubljana in Kranjsko.

— »Zarji« za pirhe. Organiziran delavec nam piše: »Se dvajset let nisem bil star, ko se je začel krepkeje širiti socializem po Slovenskem. Malo nas je bilo takrat, ki smo prišli v socialno demokratično stranko iz svetega prepričanja, da je socializem za delavca nekaj povsem naravnega, samoposebi umljivega. Malo nas je bilo, a pogumni smo bili kakor prvi kristjani, ki se niso bali ne levjih krempljev, ne grmad. In naš pogum, naše sveto navdušenje smo cepili dalje med indiferentnimi delavci, kjerkoli smo se z njimi sešli. Če jih nismo pridobili prvi dan, nismo vrgli puške v koruzo, temveč smo prišli še drugi, tretji dan, dokler ni bil naš, popolnoma naš. Kako smo tekmovali kdo da bo izpreobrnil večje število nezavednih delavcev v razrednozavedne, ponosne sodruge. To delo so moji najlepši spomini! In potem smo si ustanovili list. Naš list! Kako nam je utripalo srce od veselja, kako so se nam tresle roke od pričakovanja, ko smo ga razgrinjali. Agitatorično delo nam je bilo stokrat olajšano. Ko smo se razhajali od dela na večer, smo temu in onemu, ki smo mu že čez dan tolmačili socialistične ideje, stisnili še časopis v roke, češ beri, spoznavaj, kako da se vlada na svetu, kjer gospodari kapitalizem in dere tebe, nezavednega delavca. In vedno močnejša je postajala jugoslovanska socialna demokratična stranka in nič več nas ni bilo tako sram, če smo brali, kako da rastejo hitro naše bratske stranke. Naša najsrčnejša želja je bila vedno, da bi imeli tudi socialistični dnevnik, iz katerega bi se učili vsak dan, ki bi bil neprestana vez med nami in svetovnim delavskim gibanjem ter nam kazal dan za dnevno, da nismo osamljeni, da smo armada, ki si že osvaja svet. In dobili smo »Zarjo«! Še nikdru v svojem življenju nisem bil tako vesel kakor 3. junija 1911, ko sem dobil prvo številko »Zarje«. Pa takoj prvo številko je zaplenil državni pravdnik. Dobro znamenje, sem si mislil. Revolucionarci ostanemo tudi z dnevnikom. Delavci, dnevnik imamo, vsak dan nam prinaša tečno hrano in zdravo pijačo. In vendar je še mnogo takih med nami, ki sicer »Zarjo« prav radi bero, če jim jo posodi tovariš, ki pa sami še niso naročniki. Čas pihov se bliža in zato mislim, da napravimo takole: vsak delavski naročnik »Zarje«, naj ji pokloni do konca tedna en pirl — enega novega naročnika. Ne bo šlo težko, če nimate navdušenja le na jeziku, temveč če vam res plamt v srcu za našo sveto stvar. Takoj na delo sodruge, ne čitajte teh vrst, da ne bi koj sklenili: Ta še ni naročnik »Zarje«, precej grem k njemu in pridobiti ga moram, ne odneham prej! Lepo Vas pozdravlja Vaš F. M.

— Svoje vrste delo za narod. Nemški nacionalci na Kranjskem — od sile ošabna in obsestna klika zadolženih grofov, industrijskih šarfmaherjev in nadutih uradnikov — posnemajo žganijske kapitaliste ptujske in so ustanovili v okorni in slabi slovenski pisan tednik, namenjen razširjenju nemškega nacionalizma med — slovenskimi kmeti in obrtniki. Mi-

sel je strašno bedasta in bi bila v tem pogledu odveč vsaka beseda — nacionalisti vseh narodov imajo monopol na politične prisdodarije in zavoljo ljube narodne ravnopravnosti tudi ljubljanskim vlegermanom te pravice odrekniti ne smemo. Ampak nič manj kot neumna je nemško-nacionalna iznajdba podla in kaže vso moralno ničvrednost, izpričenost in propalost nacionalizma. V mednarodnem brodarstvem pravu se obračajo prav ostre določbe zoper tako rokovanjstvo — zoper plavanje pod tujo zastavo; zoper časnarsko brigantovstvo te vrste ni drugega pripomočka, kakor dosledno odklanjanje umazanega papirja. Ne glede na to, da je bržčas tistim zavodom in osebam, ki stresajo denar za take malopridne reči, več do kupčijske reklame, do samopašnega pridobivanja trgovskih odjemalcev in denarnih vlagateljev, nego do narodnega korumpiranja, da jim je malha več vredna od takega nemarnega »dela za narode!« Kakor reč obrneš, je nesnažna in napravlja njenim očetom le sramoto!

— Šiška. Danes 17. t. m. se vrši sestanek vlakovskega osovja državne železnice ob 8. zvečer v gostilni pri Celarcu. Na dnevnem redu je sestanek novega turnusa. Udeležite se sestanka polnoštevilno.

— Iz gledališke pisarne. V torek, dne 18. marca se ponovi opereta »Jesenski manever« za nepar z odličnim gostom gospo Irmo Polakovo iz Zagreba. Gospa Polakova je bila mnogo let najprijetnejša moč našega gledališča; v Zagrebu se je razvila iz operetne subrete v mnogo zaposleno operno pevko. Na njenem repertoarju so: Micaela v »Carmen«, Mimi v »Bohème«, Jelena v »Zrinjskem«, »Madame Butterfly«; zadnje čase je pela glavno partijo v D'Albertovi operi »Hči morja« (Liebeskette) z največjim uspehom pri občinstvu in z najlepšo pohvalo skladatelja, ki je v Zagrebu svoje delo sam dirigiral.

— Slovensko gledališče. »Pred poroko« je burka, o kateri se ne more reči nič posebno dobrega, pa tudi nič posebno slabega. Duhovitost, ki jo v njej razvijata Oskar Walther in Leo Stein, je zelo poceni in se nahaja po nemških šaljevih listih na kupe; recept zamenjave oseb je tudi že znan, odkar so znane burke. Ob vsem tem se pa človek vendarle nasmeje, in to je pri velikem delu občinstva zadostno priporočilo. Seveda je šala situacij tako izmišljena, da bi se vsa zgradba podrla, čim bi se le nekoliko popraskalo po motivaciji. Ali kdo vprašuje v burkah za možnost in verjetnost? Stari Pavliha je tudi uganjal take, ki niso imele ne repa ne glave. Hanswurst, ki je bil nekada velik gospod, je bil skregan z vsem, kar je dišalo po pameti, in Pierrot je silno imponiral s paradoksi. Priznajmo torej, da so se ljudje v soboto smejali, pa smo povedali dovolj. Vsebinska pa vendar ni tako dragocena, da bi jo bilo treba ponavljati. Igralo se je dobro. Vse osebe je bilo zabavno; nastopale so dame Bukškova, Vera Danilova, Juvanova, Peršlova, Kreisova, Šetfilova (po vrsti, kakor so na gledališkem listku), pa gospodje Danilo, Skrbineš, Bukšek, Verovšek, Povhe, Strukelj. Občinstvo je bilo dobre volje, in tako je bilo vse v redu.

Snoči so peli Kálmánovo — iz lanske sezone znano — opereto »Jesenski manever«, v kateri je gostovala gdca. Grossova iz Osjeka v vlogi prostovoljca Marosija. Odkar je ni bilo na ljubljanskem odru, je zelo napredovala; zlasti se je razvila njena gibčnost, pa tudi glas je pridobil. Bila je snoči prav mičen, vseh muh poln huzar, in bilo je videti, da je njen nastop tudi občinstvu zelo ugajal. Nov je bil v vlogi nadporočnika Lörentyja g. Bukšek; njegova igra je bila prav fina, kar se tiče petja pa le ponavljamo, da bi nekoliko pevskega šolanja lahko še dosti napravilo iz njegovega materiala. Tudi gdca. Richterjeva je bila nova kot baronica Riza, in je pela vlogo, ki ji ne dela nič težav, z znano sigurnostjo in preciznostjo. Ostale moči so znane od lanske uprizoritve. Dirigiral je g. Štritof prav temperatno.

— Občni zbor društva inženirjev v Ljubljani je bil ob mnogostevilni udeležbi večeraj popoldne; poročilo smo odložili na jutri.

— Občni zbor »Gostilničarske zadruge na Bledu«, se vrši danes, dne 17. marca 1913 ob 1. popoldne v restavracijskih prostorih g. Ivana Mencingerja v Boh. Bistrici.

— Klub slovenskih tehnikov v Pragi si je izvolil za tekoči letni tečaj sledeči odbor: Predsednik Gustav Zupanič, stroj. tehn.; podpredsednik Ignacij Perko, stajb. tehn.; tajnik Fran Čiafarin, kult. tehn.; blagajnik Hinko Pajer, elektrotehn.; knjižničar Josip Žerjav, stajb. tehnik; preglednik Ciril Čej, stroj. tehn.; Anton Tercič, stajb. tehn.

— Umrl so v Ljubljani: Marija Strukelj, hiralka, 59 let. — Anton Vrbenški, brivski pomočnik, 18 let. — Janez Trojar, kajžar, 50 let.

— S trebnjom za kruhom. V petek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 27 Hrvatov, 10 Slovencev in 4 Ogrji, nazaj je prišlo 40 Hrvatov. V Hrb je šlo 16, v Buchs 27, v Inmost 17, na Češko 36, na Dolenjsko pa 37 Hrvatov. Na Dunaj se je odpeljalo 60, v Budimpešto pa 40 Lahov. Z Dunaja je prišlo 27, iz Linca pa 16 Kočevarjev.

— Kinematograf »Ideal«. Zadnji dan se predvaja senzacijska tragedija »Ugasla luč« z umetnico Heny Porten. Gaumontov tednik prinaša najnovejšo modo. Jutri »Ljudje brez denarja«, sijajna detektivska drama.

Samo en poizkus zadostuje, pa se popolnoma prepričate, da je Kolinska kavna primes v resnici najboljši kavni pridelatek. Prepričate se, da je tista kava vendarle najboljša, kateri je pridejana Kolinska kavna primes. Kolinska kavna primes daje kavi prijeten vonj, izvrsten okus in lepo barvo, torej vse one lastnosti, ki jih zahtevamo od dobre kave. Našim gospodinjstvom se je že splošno priljubila zaradi svoje nedosežne kakovosti, pa seveda tudi zato, ker je pristno domače blago. Kupujte samo izvrstno in pristno domačo Kolinsko kavno primes z znamko »Sokol«, na katero pri nakupovanju dobro pazite, da se izognete prevaram!

— Modna in športna trgovina P. Magdič nasproti glavne pošte se priporoča in ima tudi poseben odtsek za gospode (glej več v današnjem oglasu).

Škandal v mestni zbornici.

(Iz Novega mesta.)

Poročali smo že na kratko o škandalu, ki se je prigodil na zadnji seji občinskega sveta, in ki zasluži, da se z njim seznanijo širša javnost. Župan »dolenjske metropole« je v skrajno surovih izbruhih »odgovarjal« »Zarji« v zadevi, ki je vsem čitateljem še v spominu. »Zarja« je dne 6. novembra 1912., tedaj pred štirimi meseci, iz Novega mesta priobčila dopis glede pojedine, ki se je vršila ob priliki otvoritve nove državne gimnazije. »Visoke« goste je pogostil sicer mil. g. prošt, a govorilo se je, da je za to gostijo potem prosto plačala mestna občina. »Zarja« je to vest registrirala v povsem dostojni obliki in tonu. Zaključila je ta dopis z besedami: »Mi se s temi hudobnimi jeziki (ki so namreč to govorico raznesli) seveda ne strinjamo, registriramo pa te vesti, da nudimo milostivemu proštu priliko, da on sam ljudem javno pove, da ni res, kar se glede tega računa o njem javno govori.«

Ali se dopis ne obrača naravnost na prošta, da v varstvo svojega ugleda to govorico pojasni? Ali nista bila v tem slučaju oba: prošt in mestno županstvo dolžna, dati javnosti pojasnila? Ali je mar občinski denar privatna last gospoda Rozmana, in ali ni ravno župan kot oskrbnik občine, obvezan ozirati se na javne kritike o javnih zadevah občine. Pričakovali smo, da bo g. župan svojemu prijatelju mil. g. proštu olajšal ta odgovor. Olajšal bi ga mu, če bi bil namesto prošta župan sam takoj drugi dan po izidu dopisa v »Zarji« objavil primeren popravek, ako govorica o tem čudnem in malo čednem računu ne odgovarja resnici.

Čakali in čakali smo. Pa niti prošt, niti župan se nista zganila. S tem sta sama javnosti dala pravico to govorico smatrati za — resnico. Mislili smo, da bo župan to zadevo pojasnil vsaj na prihodnji seji. Ta seja se je vršila poldrugi mesec po tem dopisu. Ker je župan tudi tu molčal kot grob, ga je na ta molk »Zarja« še enkrat opozorila in to v veliko mirnejem, stvarnejem tonu kakor v prvem dopisu. Zopet smo čakali in čakali, ali popravka ni bilo ne od strani prošta, ne od strani mestnega županstva. Tedaj je bila vsa javnost prepričana, da je vest o tistem računu resnična. Že smo to zadevo pokopali v grob pozabljenosti. Prešli so že štirje meseci od časa prvega dopisa. Čudno se nam je zdelo, da občinski svet **skrozi tri mesece** nima javne seje, ko vendar zborujejo male kmečke občine skoro vsak mesec. To je bilo sumljivo. Ravno čez štiri mesece po prvem dopisu v »Zarji« pa župan skliče občinsko sejo. Zvedel je, da je že na zadnji seji eden odbornikov nameraval župana zaradi tega računa staviti na odgovor. Vsled prošnje drugih odbornikov je ta interpelacija takrat odpadla. Vložiti pa jo je sklenil na prihodnji seji. Temu kislemu zelju se je Rozman hotel izogniti s tem, da sam interpelacijo prehliti. Omeniti je še treba, da je »Zarja« med tem časom priobčila tudi kritiko glede uprave novega mestnega pokopališča.

Poslušajte, kaj smo dobili po preteku štirih mesecev v odgovor. Ko župan preide k drugi točki dnevnega reda, namrdne čelo v gube tudi oblakov in prične v tem zmislu:

Izšli so v »Zarji« neki dopisi, ki napadajo mestno županstvo glede pojedine pri proštu, ko se je otvorila nova gimnazija. Napada se nas, češ, da se je takrat jedlo in pilo na račun mestne občine in kar je naravnost smešno, da je račun za to pojedino znašal 500 K. Mogoče, da bi se napravil tak račun, če bi bil tudi tisti deležen te pojedine, ki ni bil povabilen. (Občinski očetje se poredno smejejo.) Očita se nam, da hočemo to gostijo na naš račun utajiti. **Starešinstvo pa je v svoji seji sklenilo, kaj občina prispeva k tej slavnosti.** Zdaj Vas pa vprašam, ali se komu zdi vredno, »Zarji« poslati popravek? Meni se ne zdi vredno. (Nekaj purgarjev zavpije: Tudi nam ne. Med njimi je posebno glasen Brunarček.) Tedaj je župan povzdignil svoj glas še za par strun višje in se odrezal v zmislu svoje olike: **Jaz mislim, da če se psa bolj draži, bolj laja, če se ga bolj pri miru pusti, manj nevaren je...** (Mestni očetje navdušeno: Tako je!)

Nato se mogočni novomeški župan in gospod Rozman skopljeta na drugo kritiko v »Zarji«, namreč o upravi pokopališča. Ko je tudi to na prejšnji način obdelal in je odborniku oštriju Koljiču na njegovo prežno vprašanje: če je v obeh slučajih dopisnik isti, zagotovil, da je vse te »napade« pregrešil eden in tisti »dopisnik«, je napravil konečno sodbo čez njega. Takega človeka kratkomočno prezira. Ta človek, ki to pisari, išče samo zdražbe med nami. Ali je občinski odbor za to, da pošljemo »Zarji« za oba slučaja popravek? Po mojem mnenju bi bilo to preveč časti. Klici: Res je! Nič popravljati! Kar ignorirati!

S tem je bila ta zadeva »rešena«. Kaj je pokazal župana Rozmana nastop? Da se mož po krivici prišteva Evropejcem in le čudimo se, da oseba takih družabnih manir in take srčne olike načeluje novomeški občini. Namesto da bi javnosti točno pojasnil, ali je občina plačala prošto pojedino ali je ni plačala, se je možakar z meglenimi besedami izognil kočljivi točki, nače pa se je prav surovo zadiral v »Zarjo« in v tistih mestnih očetih, ki so mu sekundirali, prav resno svetujemo, da naj brž kupijo vozni listek v — Abdero; tam bodo našli mnogo več umevanja kot med novomeškim prebivalstvom!

Stajersko.

— Ponarejen denar. Zadnji čas se na Sp. Stajerskem zelo širijo ponarejeni 10- in 20kronski bankovci ter srebrni in nikelnasti drobiž. Celo pri davkarjih so našli zadnje čase več takega denarja. Sumi se, da vtihoaplajo ponarejeni denar iz Amerike.

— Otrok se je opeknel. (Dopis iz Gotovelj.) Dveletni deček čevljarja Vincenca Oberčkala se je obliž v vrelo kavo, ki je stala na ognjišču. Otrok je dobil težke poškodbe po hrbtu.

— Žena je zgorela. (Dopis iz Liboj.) V četrtek je požagal posestnik Gajšek nad svojim vinogradom gozd. Ogenj se je razširil hitro vsled silne suše in objel sosedna posestva. Ko je videla njegova žena, silovila starka, da preli nevarnost, je šla gasiti. Prišla je pa v dotiko z ognjem in se ji je vnela obleka. Smrad goreče obleke je opozoril kopače, ki so kopali v vinogradu. Hiteli so gledat, kaj da je. Našli so ženo popolnoma obžgano, da jo ni bilo več spoznati. Ko so poklicali moža, je bil ves iz sebe in je dejal: »Kakršne smrti je umrla moja žena, takšne naj umrem še jaz.« In skočil je v ogenj, ki se je vedno bolj širil. Le s silo so ga oteli iz ognja. Dobil je hude poškodbe.

— Sin je ustrelil mater. Na Stajerskem se je 15letni posestnikov sin Janez Jemec igral s lovsko puško. Mlajši bratec je tudi hotel imeti puško, ker mu je pa starejši brat to zabranil, je mlajši brat zagrabil za puško, hoteč jo starejšemu bratu iztrgati. V tem trenutku je stopila v sobo mati, ki je hotela preprečiti ruvanje bratov s tem, da je prišla za puško, a tako nesrečno, da se je puška izprožila. Kroglja je zadela mater v prsa. Bila je takoj mrtva.

— Otrok je padel v vroče drože. Hčerka posestnika Hanžiča pri Sv. Jakobu v Slovenskih gorah Julijana je padla v ročo kad, polno drožja. Otrok je umrl.

— Požar. Posestniku Kamenškemu v Zetalah pri Rogatcu so zgorela te dni gospodarska poslopja. Ker ni bilo nobenega doma je zgorela tudi vsa živina. Škoda je velika. Zažgal je 5letni otrok.

— Demon alkohol. Posestnika Franc Srančič in Anton Šajdele sta popivala te dni v gostilni v St. Juriju ob Ščavnici. Zvečer sta se pozno vračala v temi domov. Zvrnila sta se v cestni jarek. Šajdele se je rešil. Ko je hotel rešiti še svojega tovariša, je bil že mrtev. Zadel ga je kap.

Koroško.

— Iz strahu pred kaznijo je pobegnil iz Celovca vojak 7. pešpolka Hugo Janach. Janach je bil v preiskavi zaradi pretepa s slovenskimi vojaki pri »Linsimbirtu«.

— Redka starost. V Glanhofnu pri Trgu je umrla kmetica Marija Hintereger, stara 100 let, 1 mesec in 9 dni. Zapušča 75 let staro hčer vdovo in 28 vnukov in vnukinj.

— Zgodnji modrasi. Lovcevske družbe pri St. Lenartu je ubil dne 5. marca tri modrase in dne 10. marca zopet enega modrasa. Izredno čudno je, da so se letos te nevarne živali že tako zgodaj pakazale.

— Smrt na cesti. Delavec Peter Plavec iz St. Petra pri Celovcu je prišel pred nekaj dnevi iz bolnišnice. V petek se je napotil v mesto, da bi poiskal delo. Med potjo pa je Plavec vsled slabosti omedlel in padel. Preden je prišel rešilni voz, je bil Plavec že mrtev.

Božji namestnik išče časti pred sodiščem in je ne — najde.

(Iz Novega mesta.)

Nemaničev faran in somišljenik France Ban v Brusnicah na Dolenjskem je dolgoval sosedu Martinu Lenarčiču na posojilo in za mizararska dela znesek 51 K 36 vin. Ban se je sicer zavezal ta znesek plačati v pisarni Lenarčičevega zastopnika, odvetniku dr. Globevniku do 20. decembra p. l., a plačal ga ni in se je dal tožiti in zarubiti. Ruben pa je ostala brezuspešna. Zvedel pa je Lenarčičev zastopnik, da Ban dobiva od krajevega šolskega sveta, žigarn predstnik je župnik Nemanič, kvartalno blizu 50 K za snaženje šolskih prostorov. Ker ta denar Ban izplačuje župniku, je dr. Globevnikov kancipijent Franjo Ivanetič dne 12. marca župnika prosil, naj župnik počaka z izplačilom Banu, da zamore dr. Globevnik ta znesek zarubiti kot terjatev svojega klijenta Lenarčiča.

Župnik je obljubil z izplačilom počakati.

In zdaj pogledajte, kako je ta božji namestnik ostal mož-beseda. Sodišče je omenjenemu predlogu ugodilo in je bil župnik že 16. marca obveščen, da ima dotično Banovo plačo izplačati dr. Globevniku, oziroma Lenarčiču. Župnik je pa svojo besedo tako držal, da je Banov zaslužek v znesku 40 K namesto 15. marca, izplačal že dan popreje, torej 14. marca in sicer kramarju Turku, kateremu je Ban bil tudi dolžan, a ki svoje terjatve še ni sodnijskim potom uveljavil. In kakor v posmeh pravemu dolžniku in sodišču je župnik nato še sodišču pisal, da je Banov zaslužek topot izplačal Lenarčiču, če a Ban s »prihodnji rok izplačal Lenarčiču, to bo Ban s tem zadovoljen«.

Lenarčič je zopet čakal na izplačilo svoje terjatve, pa denarja je ni bilo. Vsled tega je njegov zastopnik dne 16. julija zopet dognal sličen sklep od sodišča. Topot pa župnik na vse opominje niti odgovoril ni. Dr. Globevnik je za to proti krajnemu šolskemu svetu, oziroma predstniku, in župniku Nemaniču vložil tožbo. Doktor Globevnik je pravdo izgubil, Nemanič se je namreč zagovarjal, da je tudi drugi rok plačila izplačal topot naravnost Banu, še preden je dobil plačilno prepoved. Tudi se je izvedelo, da je župnik se izrazil, da mu je ljubše, če se izplača Banov zaslužek Turku, kot pa Lenarčiču.

Dr. Globevnik je na to vložil na sodišče kazensko ovadbo proti župniku. Ovadba navaja zgolj suha dejstva cele te zadeve. Ovadbo utemeljuje, da je župnik dobro vedel za premoženjske razmere Bana, vedel je, da ga Lenarčič rubi, dobil je zato na Banovo plačo sodnijsko prepoved, »navzlic temu je izplačal prvi rok, še preden je zapadel v izplačilo, Miha Turku, ostale roke pa Fr. Banu«.

Državni pravdnik se je te ovadbe oprjel, toda na razpravi je funkcionar državnega pravdnštva obtožbo umaknil.

Pariz, 14. Časopisje javlja, da je bivši italijanski finančni minister Luzzatti, ki je bil pred kratkim izvoljen za predsednika slogo Italije in Francije pospešujočega društva »France-Italie« izročil predsedniku francoske republike Poincaréju zaupno naznanilo, ki ga je nemški generalni štab poslal italijanski vojni upravi. V tem naznanilu je rečeno, da bo Nemčija oktobra 1913. popolnoma pripravljena za boj in da tedaj prične vojno, da konča »nevzdržni položaj v Evropi«. Najprej pa mora Nemčija vedeti, če bo Italija do tega časa gotova s svojim oboroževanjem. Predsednik Poincaré je prečital to objavo v najvišjem vojnem svetu, kjer je napravila tak vtisk, da so vsi generali glasovali za vpeljavo triletno vojaške službe. Časopisi pri-

da ni moglo vključ vseh dobri volji odpraviti nemire v tovarni in diference, ki vladajo med posameznimi mojstri in delavci. Ker je tudi delavstvo pričelo s pasivno rezistenco, zato je ravnateljstvo prisiljeno, da ustavi obrat za nedoločen čas. Ko je ravnateljstvo objavilo ta razglas, je prikorakala v tovarno kompanija vojaštva, ki straži sedaj skupno s četami, ki so bile odpisane, da stražijo križarko »Helgoland«, dokler ne spluje, tovarno. Izprti delavci so imeli takoj na to shod, kjer so se posvetovali o nadaljnjem postopanju. Delavstvo je naznailo stavko policiji in bo ustanovilo tudi tabor za stavkujoče. Delavstvo je ogorčeno vsled postopanja ravnateljstva, ki je sprejelo na delo predelavca, katerega je pred nekaj dnevi odpustilo na prošnjo delavstva. Predelavec je skrajno sirovo ravnal z delavci.

Podržavljenje železnic v Severni Ameriki. Socialistični kongresnik sodrug Berger je predložil kongresu resolucijo, po kateri naj bi vlada imela moč konfiscirati 54 železnic, ako zastavkajo železniški kurjači in bi štrajk trajal nad sedem dni. Resolucija je izšla v kongresu velikansko senzacijo, ker je podrobno in skrbno izdelan načrt, v katerem je natančno določeno, kako naj predsednik postopa pri konfiskaciji železnic. Ko je Berger prečital resolucijo, jo je utemeljil z besedami: »Stavka železniških kurjačev se bo izkazala kot resna stvar. Ako bo stavka na 54 železnicah trajala le štiri tedne, potem bo v mestih kakor Pittsburg in Indianapolis izbruhnila lakota. Trpela bodo tudi mesta Novi Jork, Chicago, Philadelphia, Cleveland in Milwaukee, katerim se lahko živež dovaža po vodi. Da bo štrajk usodopolno učinkoval na vso trgovino, ni treba še posebej poudarjati. Dokler so železnice lastnina kapitalistov, se vrši na njih obrat le za njih oseben dobiček in dividende. Potniki ne plačujejo le visoke voznine, marveč je tudi obratni material v zelo slabem stanju, za varnost uslužbencev pa sploh ni poskrbljeno. Varnostne naprave stanejo denar. Visoko število železniških nezgod tvori zelo žalostno izpričevalo za kapitalizem. Naše železnice ubijajo in pohabijo več ljudi, kakor bi jih padlo v vojni, ako bi se vojskovali s kakšno velevalstjo. Znano je, da so železnice pravo gnezdo politične korupcije. O razpisnosti naravnih pomožnih sredstev, o konkurenčnih železnicah, na katerih vozijo vlaki v isti smeri in ob istem času, sploh o konkurenci, ki stane denar, nočemo govoriti danes. Ako železnice postanejo državna last, bo na njih boljši obrat in več varnosti, ker je znano, da je stric Sam vzel napakam še najboljši delodajalec. Podržavljenje železnic bi odstranilo delavske boje, posebno če bi varovali pravice delavcev z zakoni, kot je zapisano v neki predlogi.

Novice.

* **Najglobokejša luknja, ki so jo izvrtali pri Czuhovu v Šleziji.** Nje globočina znaša 2240 m. Vrtali so jo 982 dni, od katerih je bilo 169 nedelj in praznikov. Prvih 53 m se je izvrtalo z lopatico, nadaljnjih 524 z dletom in ostalek z diamantnimi kronami. Porabilo se je pri tem delu 700 karatov diamantov. Vrtanje je stalo nad 300.000 mark ali 1 m globočine na okroglo 144,5 mark. Vrtanje je imelo namen raziskavanja premogovega gorovja. Vrtalno orodje je bilo nasajeno na mannesmannovih ceveh. Teža teh je znašala 14.200 kg. Luknja se je morala zavrovati proti zasipu s cevmi. Zato se je porabilo 126.492 kg cevi. Med vrtanjem se je merila tudi temperatura v raznih globočinah. Rezultati merjenja so zelo zanimivi. V globočini 500 m je kazal termometer 26 stopinj, 1000 m 40 stopinj, v globočini 1500 m je poskočila temperatura na 69 stopinj in v globočini 2221 m celo na 83,4 stopinj.

* **Eifflov stolp kot termometer.** Zgraditelj Eifflova stolpa v Parizu, ki je pred kratkim praznoval osemdesetletnico svojega življenja, je doživel zadoščenje, da se porablja njegovo mojstersko inženirsko delo za znanstvena raziskavanja. Njegov najnovejši čudni poklic je — kakor nam piše »Stalna delegacija« avstrijskih inženirjev — da se merijo z njim najbolj občutljive temperature izpremembe. Za to ga posebno usposobljuje mrežasta konstrukcija in velika višina. Eifflov stolp, katerega mase tehtajo 7000 ton, je vključ v tej teži med najlažjimi zgradbami na svetu. Ako si ga mislimo tisočkrat pomanjšanega, tedaj bi bil, z višočino 30 cm, naravnost subtilno nežne konstrukcije. To pa ravno provzročuje, da stolp zelo hitro in v veliki meri reagira na temperaturne izpremembe. Na žici, ki visi od druge ploščadi in je 116 m dolga, se jasno opaža izmenjavanje višine stolpa ob temperaturnih izpremembah. Stolp deluje kakor zelo občutljiv dilatacijski termometer. Na 116 m dolgem termometru so stopinje zelo dolge in torej za merjenje majhnih izprememb naravnost izborne.

* **Tehniki in reforma uprave.** V zadnji seji komisije za reformo uprave je minister baron Haertl dokazal, da stroški za državno upravo prav nevarno rastejo, kar zlasti provzročuje preveliko naraščanje uradništva. Zanimivo je — nam piše »Stalna delegacija avstrijskih inženirjev« — da so se juridična in računska uradniška mesta pri centralah neprimerno bolj pomnožila, kakor pa tehnična, vključ temu, da se

je tehnični obrat v državi v zadnjih desetletjih naravnost neprimerno razvil. Tudi avstrijski inženirski strokovnjaki so neprimerno manj ugodni, kakor oni juristi. Dosti upravnih organizacij kaže še vedno ono lice, kakor ob ustanovitvi in Jožef II. in Franc I. bi bila gotovo zelo neprijetno iznenadena, ko bi videla, kako okorne in neizpremenljive so ostale njune stvaritve, namesto da bi se bile naravno razvijale.

Cilji tehnike. Tehnika je izšla iz empiričnega opazovanja, iz poizkusov, iz praktičnih zmag in je torej starejša od znanstva ter toliko stara, kakor človeštvo. Kdor pa hoče imeti moderno tehniko — nam poroča »Stalna delegacija avstrijskih inženirjev« — ta si mora predložiti, da uporablja tehnika dandanes odkrita ved, ki ji dajejo predpogoje in takorekoč duševno gradivo, ki se v tehniki zopet izpreminja v iznajdbe, rezultate in produkte. Prvi cilj tehnike je njej takorekoč prirojen: proizvajati konstrukcije in blago v gospodarske namene. Toda to ji še zdalej ne zadostuje. Ona hoče ustvarjati poleg materialnega blaga — tudi socialno dobro in sodelovati na socialni preobrazbi, ki jo je že itak v največji meri povzročila. Higijenska tehnika n. pr. izboljšava naše zdravstvene razmere; imamo pa tudi dobrodelno tehniko, delovanje tehnike, ki zasleduje z racionalno, s tehnično-organizatoričnega vidika pravno gospodarsko in socialno politiko. S tem pa si pridobiva tehnika vedno večji vpliv na razvoj duševnih vrednosti našega časa. Ko bo torej novi vek — kakor je dejal Newton — dospel na rob obali človeškega oceana resnice, bo moderna tehnika povzročila, da se bo moderna doba mogla splavati nanj, iz katerega globočine bo potem lažje zajemala neminljive kulturne stvaritve v blagor človečanstva.

Predrzen razbojnik. Šestnajst oseb je tudi za izkušene cestnega roparja preveč. O tem se je prepričal Leeper, izveščan tolovaj, ki je blizu kolodvora v Kansas City v Ameriki ustavljal osem oseb s samokresom. »Roke kvišku!« se je zadržal bandit in roke osmih mož so v trenutku štrlele kvišku. Tolovaj je držal v roki napet samokres in zagrozil, da ustrelj vsakega, ki bi se premaknil. Komaj je izgovoril svojo grožnjo, so prišli okoli vogla trije dečki. »K steni!«, je zapovedal ropar. V trenutku je pa prišlo z druge strani ceste pet radovednežev. Takoj so se morali postaviti v vrsto. Ko je ropar s klobukom v roki pobiral denar, je zbežalo par dečkov. Tolovaj je pričel streljati za njimi in je zadel 16letnega dečka v prsi. Ko je tolovaj izstrelil svoj samokres, so njegove žrtve padle po njem. Da ni prišla policija na lice mesta, bi ga bila razjarjena množica linčala takoj.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo na tisoče priznanj.

Želodčna tinktura

lekarnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna **G. Piccoli, Ljubljana.**

Tobakarne oziroma prodajalne »Zarje« v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prsto luko
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boccaio št. 25
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Greta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.
Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.
Wenc Neža, Via Broletto.
Segolin Rosa, Via Industria 16.
Kikel, Via Montorzino 4, Rojano.

Vezana »Zarja«

v polletnih knjigah za leto 1911 in 1912 se dobi. Cena vsake knjige K 14.—

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

Maksim Gorkij

»Mati«.

Cena K 4.—

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Občno konsumno društvo v Idriji

naznanja s tem, da je v svoji seji dne 9. svečana 1913 sklenilo, da se hranilne vloge članom

obrestujejo od 1. januarja 1913 naprej po 5 odstotkov.

Kredit do 30 dni je obresti prost. Čez 30 dni do 6 mesecev se imajo računati obresti po 6 odstotkov. Od kredita nad 6 mesecev pa po 7 odstotkov in sicer že od 30 dni naprej. Hranilne vloge sprejema društvo vsak dan med uradnimi urami od 8. zjutraj do 12. dopoldne ter od 2. popoldne do 6. zvečer. — **Odpovedni rok** so pri društvu najprimernejši in varnost vlog najboljše, kajti za varnost garantira premoženjska in blagovna vrednost. Vsak član najlažje zaupa svoje prihranke svojemu zavodu.

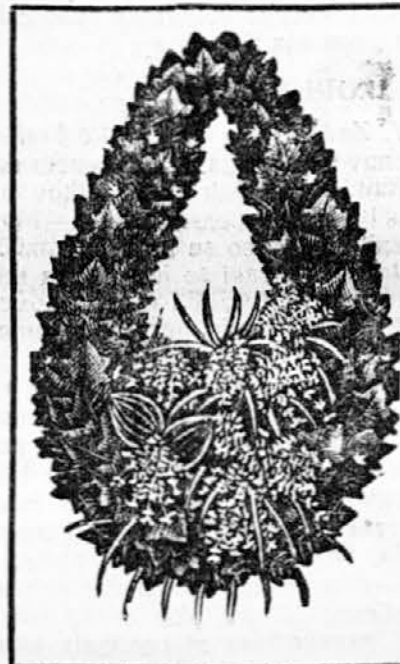
Načelstvo.

Krasni moderni spomladanski kostumi, moderne jope in plašči, vrhnja krila, raznovrstne bluze v največji izbiri in dobrega okusa priporoča:

Modna trgovina

P. Magdić, Ljubljana

nasproti glavne pošte.

V zalogi je vedno do 500 kosov od 2 do 60 K komad, tako da si vsakdo lahko izbere.

Ob nedeljah se dobivajo venci v isti hiši v I. nadstr.

Slavnemu občinstvu v mestu in na deželi vljudo priporočam največjo zalogo krasnih

nagrobni vencev in trakov

z napisi.

Zunanja naročila se izvršujejo hitro in točno.

== Cene brez konkurence. ==

FR. IGLIČ Ljubljana, Mestni trg št. 11-12

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

vabi na svoj

redni letni občni zbor

ki bo dne 17. marca 1913 v salonu pri Travnu na Glincah. Začetek ob pol 8. zvečer.

DNEVNI RED:

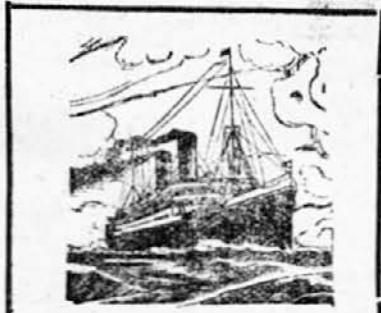
1. Citanje zapisnika zadnjega rednega občnega zbora.
2. Poročilo o računih za leto 1912.
3. Poročilo nadzorstva in podelitev odveze načelstvu.
4. Ukrepi glede bilance za leto 1912.
5. Določitev visokosti deležev.
6. Volitev dveh članov načelstva v zmislu § 4 pravil.
7. Volitev nadzorstva (dveh članov).
8. Pristop k revizijski zvezi.
9. Predlogi in nasveti.

Prosi se vse člane, da se zanesljivo udeležijo občnega zbora.

Nadzorstvo.

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi
AVSTRO-AMERIKANA
Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro

z najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtnicama, električno razsvetljavo, brezličnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopelj itd.

Odhod parnikov:
v sev. Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.
Nova proga Trst-Kanada:
1. Odhod 15. marca v Portland.
2. Odhod 12. aprila v Quebec.
Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Stajersko in Koroško:
SIMON KMETETZ Ljubljana,
Kolodvorska ulica šte. 26.